

udløse de to Parter uden at gaae nogen af dem for nær. Men jeg skal ikke tale mere derom; jeg kan derom ikke sige Andet, end hvad jeg allerede ved flere Leiligheder har sagt. Som jeg før har sagt, naar jeg har talt derom, jeg er enig med de ærede Medlemmer i at ville Udløsning af Forholdet, naar vi staae paa Frihedens Grund og ville frigjøre Jorden; derved komme vi til et Standpunkt modfat det, hvorpaa den ærede Forstagsstiller og hvorpaa Udvalgets Fleertal staaer. Jeg vil meget gjerne indrømme, at hvad der skal gives Bondestanden eller Fæsterne, skal gives til Familiene. Jeg deler ikke den Opfattelse, der er gjort gjældende af Larsen, at Bondestanden er den, til Fordeel for hvem Indskrænkningerne med Hensyn til Fæstejorden ere gjorte. Jeg kan ikke see, hvad „Bondestanden“ vil sige; denne Kategori hører ikke nogetsteds hjemme; naar man vil see den Slags Kategorier nøiere efter, saa blive de altid borte. Naar derimod Spørgsmaalet bliver om Familier, saa ville Alle — der er i alt Fald ikke mange, uden at de ville — give Familiene, hvad der ved den større Værdiforøgelse kunde blive Spørgsmaal om ved Frihedens Indførelse; kun naar Spørgsmaalet er, hvorledes skal man udfinde deene Værdiforøgelse, da er det, saaledes som den høitærede Minister fremhævede igaar, at Vanffeligheden indtræder, og da viser Vanffeligheden sig navnlig aldeles uoverkommelig, naar man aldeles ikke vil give Godseierne Ret til, selv mod en betydelig Erstatning, at komme i Besiddelse af deres egne Gaarde; saa kunne vi slet ikke eller meget vanffelig komme til denne Værdiforøgelse, der dog alene fra det retlige Standpunkt kan berettigede til at give Noget til dem, hvis Interesser specielt ere knyttede til den nuværende Retstilstand. Men det Standpunkt hvorpaa det ærede Medlem og Udvalgets Fleertal staae, er i det Hele et ganske andet end vort Frihedsstandpunkt. Det ærede Medlem er her som ellers sin Sætning tro, at for at kunde gjøre Bondestanden nogen Gavn, saa skal man tage Noget fra Godseierne; men i dette Punkt er det, at jeg ikke kan følge ham. Det er maaffee et noget crast Udtryk, men det kommer dog Sagen nær, det er i

Virkeligheden correct; naar der er Spørgsmaal om at gaae til „Godseiernes Komme“, saa kunne vi ikke være med, og der er virkelig Sagen, som maae fortaente os i, at vi ikke ville være med dertil. Jeg kan paa ingen Maade forsvare Landstingets Behandling af denne Sag ifjor; jeg beklager den Maade, hvorpaa Landstinget tog Sagen; jeg troer, at det havde været bedre, om det var gaaet saa vidt, at det — maaffee det maatte have skrevet det Forslag heelt om, som kom herfra Thinget, men at det i alt Fald i en eller anden Form havde sendt det tilbage og nærmere spurgt os om vor Mening, skjøndt jeg efter det Standpunkt, som Fleertallet indtog ifjor, alligevel i høieste Grad tvivler om, at der var kommet Noget ud deraf; men det vilde dog have været rigtigere. Jeg skal ikke forsvare det andet Thing, men jeg seer dog en Undskyldning for Landstingets Fremgangsmaade, naar jeg seer paa de skarpe Fordringer, der opstilles herfra, idet man nødvendigvis vil Godseierne tillivs. Det er paa forskjellige Maader, man søger at støtte denne Anskuelse, blandt Andet ved, at man er gaaet tilbage i Historien og har trukket forskjellige historiske Momenter frem, som skulle berettigede til saaledes at tage fra Godseierne. Jeg har med stor Interesse hørt det ærede Medlem (S. A. Hansen) minde om den slette Tilstand i det forrige Aarhundrede, om Bondestandens store Undertrykkelser. Netop det tildeels sande, om end meget skarpe Billede, han der har fremstillet, viser tilstrækkelig, hvorledes Stillingen dengang var. Hvilken Mening man end kan have om Godseiernes Ret til at forhøje Landgilden og om de forskjellige andre Spørgsmaal, ogsaa om Fæstevangen — jeg gjentager, jeg seer den først ret lovbestemt ved Forordningen af 1790 —, men hvilken Mening man nu end kan have om disse enkelte Spørgsmaal, saa er det dog fuldstændig correct, hvad det ærede Medlem sagde, at den factiske Tilstand i det forrige Aarhundrede, det hele Resultat af Retstilstanden — især hele det ubestemte Høveri og Alt, hvad der var knyttet dertil — de vare alle til Fordeel væsentlig for Godseieren, der havde Ret til at udfuge Bonden. Det er den Sætning, der er meget aandrig